

REMISSYTTRANDE

2019-09-25

Dnr 0235/19

Er referens: Ju2019/02172/L5

Justitiedepartementet

Remissyttrande över Straffrättsligt skydd för barn som bevittnar brott mellan närstående samt mot uppmaning och annan psykisk påverkan att begå självmord (SOU 2019:32)

Brottsförebyggande rådet (Brå) har fått rubricerade betänkande på remiss och yttrar följande.

Brå har inte skäl att i grunden till- eller avstyrka en kriminalisering av att barn utsätts för att bevittna brott mellan personer som är närstående till barnet. Brå ser starka skäl till att öka skyddet och stödet för barn i utsatta situationer inklusive de som bevittnar brott mot närstående, inte minst genom förstärkta sociala system och insatser. Att införa ett barnfridsbrott kan vara ett led i ett förstärkt arbete, men det finns säkerligen andra och viktigare åtgärder att vidta utanför straffrättens område. Om man väljer att gå vidare med förslagen i denna del ser myndigheten också behov av överväganden och förtydliganden i den föreslagna bestämmelsen. Brå har heller inte skäl att till- eller avstyrka en kriminalisering av uppmaning till självmord.

Straffrättsligt skydd för barn som bevittnar brott mellan närstående

Från Brås forskningsverksamhet finns erfarenheter av att barn kan fara illa på flera olika sätt när barnen lever i familjer eller hemförhållanden där våld, hot och kränkningar blir vardag och att barn kan drabbas hårt av våld i hemmet även om det inte är barnet självt som är det direkta offret. Barnen kan även nyttjas som ett instrument eller en ytterligare dimension i en kränkande och kontrollerande behandling. Det har även framkommit att vårdnadshavare som utövar våld också kan hindra sina barn från att ta del av den hjälp som erbjuds från samhället.

Enligt utredningens förslag skulle barnet själv bli målsägande vid en rättsprocess om händelserna. Detta skulle få viss praktisk betydelse vid processen då barnet till exempel skulle kunna få stöd av målsägandebiträde samt att vårdnadshavare inte skulle få möjlighet att motsätta sig att barnen hörs i processen.

Brå vill dock påminna om att många barn som drabbas av att det förekommer våld, hot eller andra kränkningar i hemmet inte kommer att hanteras av rättsväsendet överhuvudtaget. I detta sammanhang ska man kanske inte betrakta insatser och ingripanden från socialtjänsten som alternativa sanktioner utan som ett helt annat system och en möjlighet och skyldighet för myndigheter att ingripa utanför rättsväsendet. I utredningens beskrivning av socialtjänsternas arbete återges såväl svagheter som vällovlig utveckling på området och Brå vill påtala att kommunernas arbete i denna del också kan ha stor betydelse för att skydda utsatta barn. Som utredningen också visar är det sannolikt endast en liten del av de barn som drabbas av våld i hemmet som överhuvudtaget får något stöd från myndigheterna och detta torde vara samhällets stora utmaning på området.

Kriminalisering kan tänkas påverka offret för grundbrottet att stärkas till att fatta beslut om att lämna en situation eller att söka myndighetshjälp eller polisanmäla. Det skulle även kunna stärka barnen i dessa familjer att veta att det inte bara är förbjudet att slå, men också är ett brott mot barnet att slå när barnet är med. En kriminalisering kan även motsatsvis innebära att offret avstår från att vända sig till polisen då en straffpåföljd kan upplevas drabba barnen och resten av familjen negativt samt ytterligare stigmatiserande.

När det gäller själva utformningen av förslagen anser Brå att man i den fortsatta beredningen bör överväga att precisera vissa delar när det gäller omfattningen av det så kallade barnfridsbrottet. Det gäller exempelvis huruvida alla typer av brott ska kunna utgöra ett grundbrott eller om det vore rimligt att avgränsa tillämpningen, bland annat beträffande typ av brott, allvarlighetsgrad och betydelsen av upprepade gärningar. Vidare skulle det behöva tydliggöras hur begreppet "närstående" ska förstås i detta sammanhang, beträffande relationen mellan berörda parter, alltså gärningspersonen, offret för grundbrottet och barnet som bevittnande offer. Slutligen gäller det även rekviriten beträffande vad som är att bevittna ett grundbrott, exempelvis betydelsen av att höra och se i relation till möjligheterna att förstå. Mer rättvisande för barns erfarenheter är möjligen begreppet uppleva än bevittna. Brå finner alltså att kriminaliseringen är berättigad men också att det behöver förtydligas vad de bärande tre begreppen närmare ska betyda i ordraden "bevittna brott i nära relation".

Uppmaning och annan psykisk påverkan att begå självmord

Brå har inte skäl att till- eller avstyrka en kriminalisering av uppmaning till självmord. Myndigheten har inte den särskilda kompetens om suicid och suicidforskningen som behövs för att ta ställning i saken. Brå finner inte heller att betänkandet innehåller redogörelser som starkt talar för att en kriminalisering skulle vara effektiv för att motverka själva fenomenet.

När det gäller själva utformningen ser Brå att det kan leda till vissa svårigheter då det, särskilt bland ungdomar, kan vara svårt att avgöra när det föreligger en inte obetydlig risk för att mottagaren av uppmaningen skulle komma att faktiskt begå självmord.

Detta yttrande avges av tillförordnad generaldirektör Björn Borschos efter föredragning av verksjurist Märta Philp.

Björn Borschos

Märta Philp